9.11.2018

Kansliapäällikkö

Helsingin kaupungin asiantuntijalausunto, yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018, eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HEL 2018-011342 T 03 00 00

Helsinki on strategiassaan määrittänyt, että Helsinki on maailman toimivin kaupunki. Toimivuus rakentuu tasa-arvolle, yhdenvertaisuudelle, vahvalle sosiaaliselle koheesiolle ja avoimelle osallistavalle toimintatavalle. Helsingin kaupunki on sitoutunut vahvasti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen niin kaupungin palveluissa kuin henkilöstöpolitiikassa.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle esittää useita suosituksia yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Helsingin kaupunki keskittyy tässä lausunnossa muutamiin suosituksiin, jotka koskevat erityisesti Helsingin kaupungin palveluja.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on kiinnittänyt huomiota paperittomien oikeuksiin ja katsoo, että kunnilla on erilaiset käytännöt paperittomien välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamiseksi. Toimeentulon ja huolenpidon järjestämisen paperittomille henkilöille hoitaa keskitetysti Helsingissä sosiaali- ja terveydentoimialalla maahanmuuttoyksikkö sekä virka-ajan ulkopuolella sosiaali- ja kriisipäivystys. Helsingin kaupungin asettama työryhmä on selvittänyt paperittomiin henkilöihin liittyviä haasteita, palvelutarpeita ja toimenpiteitä. Työryhmän laatimassa raportissa on 30 toimenpidettä paperittomien aseman edistämiseksi.

Vuodesta 2014 lähtien kaupunki on kiireellisen hoidon lisäksi tarjonnut kaikille raskaana oleville ja alle 18-vuotiaille lapsille laajat terveydenhuollon palvelut, mukaan lukien neuvola- ja sairaanhoitopalvelut sekä synnytyksen jälkitarkastus. Tarjottavaan hoitoon kuuluvat lisäksi kiireellinen suun terveydenhoito, mielenterveydenhoito, päihdehoito ja psykososiaalinen tuki.

Postiosoite
PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
http://www.hel.fi/kaupunginkanslia

Puhelin
+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti 29.11.2017, että kiireellisen hoidon lisäksi varmistetaan kaikille paperittomille henkilöille välttämätön sairauksien hoito, lääkitys, seuranta, rokotukset ja suun terveydenhuollon palvelut samassa laajuudessa kuin turvapaikanhakijoille. Suomessa ei ole olemassa yksiselitteistä lakia paperittomien henkilöiden terveydenhuollon järjestämisestä ja kustannusten korvaamisesta kunnille.

Maahanmuuttoyksiköstä turvattiin paperittomien henkilöiden välttämätöntä toimeentuloa vuoden 2017 aikana myöntämällä toimeentulotukilain 13 §:n mukaista ehkäisevää toimeentulotukea ja 1.1.2018 alkaen sosiaalihuoltolain 12 §:n mukaista välttämätöntä sosiaalipalvelua. Helsingin kaupungin sosiaalitoimessa toimeentulotuen päätös tehdään pääsääntöisesti 16 vuorokauden ajalle ja siihen voidaan liittää lyhyemmäksi ajaksi voimassa olevia maksusitoumuksia.

Paperittomien henkilöiden toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen liittyy lainsäädännöllisiä, ohjeistuksia ja suosituksia koskevia sekä käytännöllisiä haasteita. Keskeisin lainsäädännöllinen kysymys liittyy kiireellisen avun järjestämisen kestoon niin toimeentulotukea myönnettäessä, kuin muita sosiaalipalveluja järjestettäessä. Kiireellisen avun kestoon ja sisältöön tulee saada täsmennys valtiolta. Lisäksi kunnan ja Kelan välistä työnjakoa on tarkennettava.

Helsingin kaupunki toteaa, että Yhdenvertaisuusvaltuutetun suositus välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon säätäminen lailla selventäisi tilannetta. Kaupunki huomauttaa, että edellisellä vaalikaudella eduskuntaan tuotiin päätettäväksi hallituksen esitys 343/2014, joka olisi tarkoituksena oli turvata paremmin oikeus välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin terveyspalveluihin henkilöille, joilla ei ole oikeutta muihin julkisen terveydenhoidon palveluihin kuin kiireelliseen hoitoon. Valtio olisi korvannut kunnalle palveluista aiheutuneet kustannukset, mikäli niitä ei olisi saatu perittyä palvelun käyttäjältä. Lakiesitys raukesi eduskunnassa. Valtakunnalliset linjaukset asettaisivat kuntien palvelut yhdenvertaiseen asemaan ja purkaisi painetta Helsingin kaupungin osalta.

Valtuutettu on kertomuksessa käsitellyt vastaanottopalveluja sekä suositellut, etteivät palvelut lakkaisi ennen kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen hakijan maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa. Kaupunki tukee valtuutetun ehdottamaa selvitystä, jossa arvioidaan vastaanottolain vaikutukset ilman oleskelulupaa oleskelevien henkilöiden määrän kasvuun. Kaupungin näkökulmasta on tärkeätä selvittää paperittomuuden syitä. Yhteydenotot Helsinkiin muissa kunnissa sijaitsevista vastaanottokeskuksista ovat lisääntyneet tilanteissa, joissa henkilö poistuu vastaanottojärjestelmän piiristä. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita lähetetään mieluiten Helsinkiin, jossa palveluita on laa-

jemmin tarjolla. Helsingin näkökulmasta on tärkeää, että paperittomille henkilöille on tarjolla palveluja myös muissa pääkaupunkiseudun kunnissa sekä suurimmissa kaupungeissa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana, jonka myötä kertomuksessa on suosituksia koskien ihmiskaupan uhrien asemaa. Valtuutettu toteaa, että ihmiskaupan uhrien erityisasemaa palveluiden saajina parannettaisiin esimerkiksi säätämällä erillislaki sosiaali- ja terveysministeriön johdolla tai sisällyttämällä ihmiskaupan uhrien erityisasema sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan yleislainsäädäntöön. Kaupunki katsoo, että suositus on aiheellinen ja sitä pitää edistää, sillä erillislaki parantaisi ihmiskaupan uhrien erityisaseman tunnistamista.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee, että varhaiskasvatuksen järjestäjille säädettäisiin yksikkökohtainen velvoite yhdenvertaisuuden edistämiseen ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen. Helsingin kaupunki aikoo edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaupunkitason varhaiskasvatussuunnitelmassa, joka konkretisoituu toimintasuunnitelmissa yksikkötasolla. Uuden varhaiskasvatuslain vaatima henkilöstörakenne, joka vahvistaa henkilöstön pedagogista osaamista, antaa yksiköille valmiudet kehittää toiminnallista yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Varhaiskasvatuslain mukaan yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, jonka takia yhdenvertaisuus ja tasa-arvokysymykset ovat keskeisiä varhaiskasvatuksen järjestämisessä.

Lisäksi Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee, että oppilaitoksen toiminta määriteltäisiin syrjinnäksi, jos oppilaitos ei puutu oppilaaseen tai opiskelijaan kohdistettuun häirintään. Oppilaitoksen henkilökunnalla on jo toimintavelvoite. Se, että laiminlyönti määriteltäisiin erikseen jonkin tyyppiseksi rikkomukseksi, on tarpeeton. Velvoitteiden noudattamatta jättäminen on sanktioitu joka tapauksessa. Lisäksi Helsingin kaupunki huomauttaa, että oppilaitoksen toimintaa ei voida määrittää syrjinnäksi, jos henkilöstö ei ole ollut tietoinen häirinnästä. Edelleen on todettava, että oppilaitos voi ainoastaan puuttua koulussa/kouluaikana tapahtuvaan häirintään. Vapaa-ajalla tapahtuvalla häirinnällä on usein kuitenkin vaikutuksia opiskelijaan hyvinvointiin koulussa ja koulunkäyntiin. Jos opiskelijan käytös herättää huolta henkilöstössä ja keskusteluissa käy ilmi, että opiskelijaan on kohdistunut häirintää kouluajan ulkopuolella, oppilaitoksilla on velvollisuus käsitellä asiaa opiskelijan hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Helsingin kaupunki huomauttaa, että Yhdenvertaisuusvaltuutetun raportissa viitataan valmisteilla olevan sote- ja maakuntauudistuksen to-

teuttamiseen. Kaupunki haluaa vielä tuoda sen osalta esiin, että on suuri vaara, että uudistus ei toteuta alkuperäistä tavoitettaan yhdenvertaisuuden lisäämiseksi, vaan pikemminkin riskinä on päinvastainen kehitys.

Lisätiedot

Nitin Sood, suunnittelija, puhelin: 09-310 36063
nitin.sood(a)hel.fi

Kansliapäällikkö

Sami Sarvilinna
kansliapäällikkö